

Glasbena šola Celje

Slomškov trg 10, 3000 Celje

FLAVTA IN JAZZ

Raziskovalna naloga

Avtorici:

Đorđić Neža, 2. GG

Romih Kaja, 2. GG

Mentorica:

Hrovat Urška, prof. flavte

Mestna občina Celje, Mladi za Celje
Celje, 2011

Glasbena šola Celje

Slomškov trg 10, 3000 Celje

FLAVTA IN JAZZ

Raziskovalna naloga

Avtorici:

Đorđić Neža, 2. I GG

Romih Kaja, 2. I GG

Mentorica:

Hrovat Urška, prof. flavte

Mestna občina Celje, Mladi za Celje
Celje, 2011

KAZALO

KAZALO GRAFOV	3
KAZALO SLIK.....	3
POVZETEK	4
1. UVOD	5
1. 1 Raziskovalni problem	5
1. 2 Hipoteze	6
1. 3 Predstavitev metod	6
1. 3. 1 Delo z literaturo	6
1. 3. 2 Anketni vprašalnik	6
1. 3. 3 Intervju.....	7
1. 3. 4 Analiza statističnih podatkov	7
2. TEORETIČNI DEL NALOGE	8
2. 1 Potek raziskovalnega dela	8
2. 2 Razvoj flavte	8
2. 2. 1 Prazgodovina.....	8
2. 2. 2 Srednji vek.....	8
2. 2. 3 Renesansa	9
2. 2. 4 Barok.....	9
2. 2. 5 Klasicizem	10
2. 2. 6 19. stoletje	11
2. 2. 7 Moderni časi	12
2. 3 Razvoj jazza.....	14
2. 4 Flavta v jazzu	17
2. 5 Intervju	19
2. 6 Anketa.....	21
2. 6. 1 Primer ankete	21
3. EKSPERIMENTALNI DEL NALOGE	23
3. 1 Rezultati ankete	23
3. 2 Ugotovitve	31
4. ZAKLJUČEK.....	32
5. VIRI	34
5. 1 Literatura.....	34
5. 2 Internetni viri	34
5. 3 Slikovno gradivo.....	34

KAZALO GRAFOV

Graf 1: Prvi stik z jazzom	23
Graf 2: Poslušanje jazz glasbe	24
Graf 3: Jazz koncert	25
Graf 4: Poznavanje jazz zasedb	26
Graf 5: Poslušanje jazz flavte	27
Graf 6: Igranje v jazz zasedbi	28
Graf 7: Znani flavtist	29
Graf 8: Znani jazz flavtist	30

KAZALO SLIK

Slika 1: Flavta v Musikinstrumenten-Museum Berlin	12
Slika 2: Moderna flavta	13
Slika 3: Flavta iz karbonskih vlaken	13
Slika 4: Herbie Mann	19

POVZETEK

NASLOV RAZISKOVALNE NALOGE: FLAVTA IN JAZZ

AVTORICI: Đorđić Neža, 2. I GG

Romih Kaja, 2. I GG

MENTORICA: Urška Hrovat, prof.

Sva flavtistki in obiskujeva drugi letnik glasbenega oddelka I. gimnazije v Celju. Zanimalo naju je, koliko dijaki poznajo jazz glasbo, vlogo flavte v jazzu in njene predstavnike, zato sva se odločili za naslov »Flavta in jazz«.

Teoretični del sestavljajo: razvoj flavte, razvoj jazza in flavto v jazzu.

Dejstvo je, da dijaki jazz kompozicij za flavto v splošnem ne poznajo preveč. Večina jih flavte kot vodilnega oziroma solo instrumenta v tej zvrsti še ni slišala, so pa že obiskali jazz koncert in tako poznajo vsaj eno zasedbo, ki izvaja jazz glasbo. Majhen delež anketirancev igra v jazz zasedbi (predvidevava, da je to orkester, ki deluje na Glasbeni šoli Celje – Extra band). Izkazalo se je, da je med dijaki I. gimnazije v Celju jazz precej poslušljiva smer glasbe.

Prepoznavnost flavte v jazz glasbi bi se nedvomno povečala, če bi obstajal kakšen višji izobraževalni program v tej smeri, saj se nama dozdeva, da je število zainteresiranih za kaj takega precej veliko.

1. UVOD

V današnjem svetu sta jazz kot zvrst glasbe in flavta kot instrument izredno priljubljena. Ne moremo pa istega trditi za pojav flavte v jazzu, ki v Sloveniji, pa tudi drugod po svetu, ni tako zelo razširjen.

Z razvojem jazza flavta v začetku še ni bila vključena v jazz zasedbe, saj je precej tišja od standardnih jazz instrumentov kot so trobenta, saksofon in pozavna, še posebej pa od ritem sekcije.

Niti danes ni veliko jazz flavtistov, verjetno tudi zaradi tega, ker v Sloveniji nimamo nobenega posebej usmerjenega izobraževalnega programa, čeprav zanimanje ni tako malo. Vsi, ki so torej zainteresirani za to smer, se učijo sami ali pa pri tujih glasbenikih. Eden izmed razlogov pa je zagotovo tudi, da večina jazz saksofonistov v orkestrskih zasedbah igra tudi flavto, saj so prijemi pri obeh instrumentih precej podobni in zato ne iščejo novih članov – jazz flavtistov.

1. 1 Raziskovalni problem

Z nalogo sva želeli ugotoviti, koliko so dijaki naše gimnazije seznanjeni z jazzom in pojavljanjem flavte v njem, zato sva naredili anketo, ki sva jo razdelili med dijake glasbenih ter dijake splošnih oddelkov.

Problem, ki sva ga zaznali je, da je flavta v jazz glasbi za razliko od jazz samega bistveno manj poznana tako pri dijakih glasbene kot splošne gimnazije, čeprav to ni več »sveža« kombinacija.

1. 2 Hipoteze

1. Dijaki še niso slišali jazz flavte.
2. Dijaki so že slišali jazz, a ga ne poslušajo pogosto.
3. Dijaki glasbene gimnazije (ne pa tudi splošne) so že bili na koncertu in poznajo band / orkester, ki izvaja / je izvajal jazz glasbo.
4. Majhen delež dijakov igra v jazz zasedbi.
5. Dijaki poznajo znanega flavtista.
6. Dijaki ne poznajo znanega jazz flavtista.

1. 3 Predstavitev metod

Pri raziskovalnem delu sva uporabljali naslednje metode:

- Pregled literature
- Anketni vprašalnik
- Intervju
- Analiza statističnih podatkov

1. 3. 1 Pregled literature

Pri snovanju teoretičnega dela sva si pomagali s knjigami, ker pa o samostojnem pojavljanju flavte v jazzu nisva našli niti ene, sva za to poglavje uporabili spletno gradivo, večinoma v angleščini.

1. 3. 2 Anketni vprašalnik

100 dijakom vseh letnikov glasbene smeri in 100 dijakom vseh letnikov splošne smeri I. gimnazije v Celju sva razdelili anketo z osmimi vprašanji, s katero sva želeli raziskati njihovo poznanje jazza ter flavte v njem. Vsa vprašanja so bila zaprtega tipa (torej brez možnosti dopisovanja), predvsem zaradi lažje obdelave podatkov. S pomočjo njihovih odgovorov sva kasneje potrdili oz. zavrnili hipoteze in prišli do zaključka.

1. 3. 3 Intervju

Naredili sva tudi intervju s priznanim slovenskim flvtistom Matejem Grahkom, ki se ob klasični glasbi posveča tudi raziskovanju jazza, predvsem z deli za flavto in orkester – big band.

1. 3. 4 Analiza statističnih podatkov

Rezultate ankete sva zbrali skupaj in podatke prikazali v obliki tabel in grafov.

2. TEORETIČNI DEL NALOGE

2. 1 Potek raziskovalnega dela

V decembru sva zbrali potrebno literaturo, s pomočjo katere sva lahko napisali teoretični del naloge, sestavljen iz treh delov: razvoj flavte, razvoj jazza in flavta v jazzu.

Sestavili sva tudi anketo, ki sva jo februarja razdelili med dijake. Nazaj sva prejeli vseh 200 anket.

Preko internetne pošte pa sva opravili še intervju z (jazz) flavtistom Matejem Grahkom.

2. 2 Razvoj flavte

2. 2. 1 Prazgodovina

Čisto prve flavte so bile narejene iz živalskih kosti.

V indijskem grobu (Stupa Sanchi) so našli freske, kjer so flavte obrnjene v levo, v templju na Javi pa se že najdejo poslikane stene s flavtisti, ki flavto držijo v desno stran.

Obstaja tudi nekaj kovancev s podobami flavtistov. Vzrok za tolikšno širjenje ilustracij flavt je bog Pan, po katerem se imenuje tudi panova piščal.

Najstarejše piščali podobno glasbilo, odkrito leta 1995 v Sloveniji, hranijo v Narodnem muzeju Slovenije. Staro naj bi bilo od 43000, pa vse do 82000 let. Koščena piščal je narejena iz stegenice jamskega medveda, v katero so izdobljene štiri luknjice za postavitve prstov.

2. 2. 2 Srednji vek

Prečna flavta je bila Evropi nepoznana do nastanka bizantinskega cesarstva v srednjem veku. Najdbe kot so freske in pergamenti pričajo, da so bile flavte prvotno

iz slonovine. Še vedno so jih držali v levo. V 11. stoletju se prvič pojavi slika, kjer flavtist drži flavto v desno stran.

Nanjo so v 13. stoletju skupaj s harfo in goslimi igrali na dvorih, stoletje kasneje pa je bila prisotna tudi kot vojaški instrument skupaj z zvonovi, trobentam, dudam in bobni. Flavti so v tem času rekli tudi swégla, kar je pomenilo hkrati tudi golenica. Sorodnost med besedami ni naključna, kajti flavte so bile takrat še vedno narejene izključno iz kosti. V 12. stoletju se prvič pojavi oblika besede flavta in sicer v latinščini – flatus, kar pomeni pihati, dihati, oziroma iztisnjen zrak.

2. 2. 3 Renesansa

V času renesanse je bila flavta, tako kot ostali instrumenti, najpogosteje uporabljana v različno velikih glasbenih sestavih, kjer so igrali spremljevalno glasbo, pogosto v 4 delih. Glasba je morala biti velikokrat prilagojena za spremljavo flavti, kjer so glasbeniki uporabljali heksakorde za lažje prenose in prijeme na instrumentih različnih velikosti. Spremljevalne flavte so večinoma igrale v dorskem ter njemu podobnih modusih.

V zgodnjem 17. stoletju so se flavte pogosto pojavljale v mešanih spremljevalnih skupinah skupaj z godali in brenkali. Čeprav nemška in italijanska sakralna glasba nista posegali po specifičnih instrumentih, sta vendarle uporabljali flavte v različne namene. Moteti Michaela Praetoriusa in ostalih skladateljev so včasih ustvarjali kontraste med različnimi skupinami instrumentov. V drugih primerih je tenor flavta igrala notranji glas z violino in kornetom na zgornjem, ter violo, trombonom in fagotom na spodnjem glasu. Različni modusi in heksakordi so bili še vedno pglavitni deli glasbene teorije v tistem času.

V tem času se je pojavilo tudi solo izvajanje, ob koncu 17. stoletja pa tudi nove vrste flavt za igranje nove glasbe.

2. 2. 4 Barok

Flavte so v 16. stoletju večinoma igrale v zgornjem delu svojega obsega, tako da niso izstopale od ostalih instrumentov. Nove solistične skladbe pa so zahtevale instrumente z individualnejšim karakterjem, ki premorejo močnejši in nižji razpon ter imajo zmožnost glasnejšega in mehkejšega igranja, podobnega človeškemu glasu. V

17. stoletju so izdelovalci nekaj časa predvidevali, da razvrščanje lukenj proti dnu instrumenta omogoča glasnejše nižje tone ter igranje druge oktave na istem prijemu kot pri prvi. Dodana tipka za E je naredila ta ton enakomernejši, sestavljanje flavte iz treh delov pa je poenostavilo proizvodnjo.

Med 16. in 18. stoletjem je prišlo pri flavti do pomembnega razvoja. Notranje struženje, ki je bilo na začetku cilindrično, postane v srednjem delu in pri nogi flavte stožčasto. Ta sprememba je opazna pri metodi postavljanja prstov.

V tem času je flavta že bila sestavljena iz treh delov. Da so prilagodili intonacijo, ki se razlikuje na različnih lokacijah, so imeli različne srednje dele za vsako flavto. Šest lukenj je omogočalo igranje durovskega načina. Razpon flavt je segal od vključno d1 do a3 (e3 naj bi bil pa še edini uporabni ton). Malo kasneje so dodali še sedmo luknjo, da bi lahko igrali tudi druge lestvice. Te nove luknje (dis) prsti niso mogli doseči brez pomoči, zato so v sistem dodali novo tipko. Tako so bile flavte bolje uglašene, obseg pa je postajal širši.

V letih med 1720 in 1830 je veliko glasbenikov poskušalo izboljšati flavto z dodajanjem novih lukenj in tipk. Te novosti so imele tako prednosti kot slabosti, zato jih večina ni bila nikoli javna ali pa so bile preprosto pozabljene.

Leta 1751 je bila izumljena bas flavta, ki bi po današnjih kriterijih ustrezala alt flavti. Ker zaradi njene dolžine lukenj ni bilo mogoče pokriti s prsti, so izumili tipke - zaklopke.

Johann Sebastian Bach je prvi napisal glasbo za flavto po obisku opere v Dresdnu (1730). Verjetno je poznal zelo nadarjenega flautista, saj njegovo delo vsebuje tudi note nad f v tretji oktavi (do takrat so igrali le do e).

Mejnik v zgodovini flavte je knjiga *Les Principes de la Flute Traversiere* (1707), ki jo je napisal Jacques Hotteterre. Le-ta je bil član ene najpomembnejših družin flautistov. Začetek 18. stoletja je predstavljal razcvet flavte. Za to so odgovorni glasbeniki kot so Jacques Hotteterre, John Loeillet in Johann Joachim Quantz. Flavto so v tistem času vzljubili tudi na francoskih sodiščih.

2. 2. 5 Klasicizem

Nov in boljši način igranja flavte se pojavi po letu 1750, ko postaneta koncert in simfonija najpopularnejši glasbeni obliki.

Izdelovalci glasbil v Londonu so v poznih 50. letih stoletja najprej dodali zaklopke baročni flavti in povečali njeno vrtino, ki se oža proti koncu, oboje z dosegom moči nizkega registra instrumenta.

Novo izdelana flavta je bila posvojena s strani nekaterih vodilnih angleških flavtistov, ni pa postala popularna na celini Evrope v naslednjih 30 ali več letih.

Slika 1: Flavta v Musikinstrumenten-Museum Berlin

Virtuoz na flavti J.G. Tromlitz se je močno trudil, da bi flavto z zaklopkami predstavil v Nemčiji, v različici, ki si jo je ustvaril in omislil sam. Njegovo igranje je bilo znano kot briljantno in popolno uglaseno. Okoli leta 1800 so skoraj vsi profesionalni flavtisti uporabljali flavte z zaklopkami, med katerimi so bili precej različni tipi narejeni v Angliji, Nemčiji, Franciji ter drugod.

2. 2. 6 19. stoletje

Ameriški in evropski flavtisti so v 19. stoletju uporabljali različne vrste instrumenta. Dunajski flavtisti so raje igrali na stožčasto stružene flavte z ostrim tonom, katerih obseg je pogosto segal do malega g. Na te instrumente so igrali tako amaterji kot profesionalni flavtisti.

Angleži so igrali na flavte z obsegom do C1, najbolje pa so zvenele v E - duru. Francoske flavte so imele manjše luknje in mehkejši ton. Nemški flavtisti so imeli najraje tonsko prilagodljive flavte in take, ki se zlijejo z ostalimi sekcijami pihal v orkestru.

Po letu 1850 je bil v vzhodni in osrednji Evropi ter Ameriki najpogostejši tip flavte tako imenovana 'Meyer' flavta. Le-ta je imela 12 zaklopk, telo je bilo leseno, glava pa iz slonovine, prevlečene s kovino.

2. 2. 7 Moderni časi

Za flavto se začnejo moderni časi leta 1832, ko Theobald Boehm razvije popolnoma novo flavto. Les je zamenjala kovina, spremenila se je debelina cevi, število in dimenzija lukenj, Boehm je spremenil tudi ustnik.

Zaklopke so bile razporejene po izključno akustičnih poskusih. Ker se vseh ni dalo doseči s prsti, je bil uveden tudi povsem nov mehanizem.

Ker Boehm ni bil zadovoljen z rezultatom, je leta 1847 izumil nov model. Notranje struženje naj bi bilo obrnjeno: nova flavta je imela ukrivljeno glavo ter cilindrično nogo in vmesni del.

Prvo zlato flavto je leta 1869 naredil Louis Lot. Poleg srebra in zlata so danes flavte tudi iz: pozlačenega srebra, belega zlata, novega srebra (zlitina iz bakra, cinka in niklja), platine in iz paladija.

Izboljšave instrumenta so vzpodbudile skladatelje, da so začeli pisati dela zanj. Z novo literaturo so glasbeniki izboljšali tehnike kot je npr. nastavljanje z jezikom.

Francija je zaradi učiteljev Taffanel-a, Gaubert-a in Moyse-a postala najpomembnejša država v svetu flavte.

V 60. letih prejšnjega stoletja je izdelovalec flavt Albert Cooper s skupino angleških flavtistov spremenil mere flavte, da so skladne s standardno višino uglasitve A440, ki je prišla v splošno uporabo okoli leta 1950. Hkrati je Cooper predstavil nove načine izrezovanja ustnika za nastavljanje primerne zvoka. Cooperjeve inovacije so prevzeli izdelovalci flavt iz ZDA in Japonske, danes edinih držav, ki izdelujeta flavte na takšen način.

Kljub dominantni poziciji Boehm-Lot-Cooper kovinske flavte, so spremembe v obliki od leta 1970 pomagale instrumentu prilagoditi se drugim glasbenim stilom.

Slika 2: Moderna flavta

Dandanes je flavta izjemno popularno glasbilo. Najbolj očiten pokazatelj tega so polni razredi flavtistov v glasbenih šolah. Izvajalci kot so James Galway, James Newton in podobni, pa privabljajo ljubitelje flavt z odpiranjem novih glasbenih področij.

Seveda še vedno obstajajo poskusi in novosti, s katerimi bi lahko izboljšali flavto. Predvsem na področju blazinic pod vplivom umetnih materialov, ki so dandanes na voljo. Prirejanje flavt za zelo mlade flavtiste je drug veliki trg.

Tehnični razvoj nove tehnike igranja vodi predvsem do dodatnih zaklopk in lukenj.

Kingma-flavte omogočajo igranje več tonov naenkrat, glissandov ter četrtnov.

Še ena flavta je narejena iz novih materialov. Na primer cev in glava Matit-flavte sta narejeni iz karbonskih vlaken, ki daje instrumentu čist in prepoznaven zvok. Zatiči zaklopk so nadomeščeni z magneti, blazinic ni več.

Obstaja tudi drseča flavta imenovana Flautus Tremendus, ki je sestavljena iz 3 delov. Ta tehnika je bila razvita posebej za igranje glissanda, uporabil pa jo je danski flavtist Jacques Zoon, ki sicer igra na staro leseno francosko flavto z ustnikom, ki ga je izdelal sam.

Slika 3: Flavta iz karbonskih vlaken

2. 3 Razvoj jazza

Jazz je značilna ameriška glasba, saj je kombinacija dveh prevladujočih kultur te države - afriške in evropske. Kot zvrst je jazz skoraj edinstven, saj združuje ruralni in urbani ton, hkrati pa sega od surovih zvokov dixieland skupin iz New Orleansa do uglajenosti cool jazza skupin iz New Yorka.

Slogi jazza:

- ragtime
- neworleanški jazz
- chicaški jazz
- swing
- bebop
- dixieland
- cool jazz
- hard bop
- free jazz
- soul jazz
- fusion in jazz rock
- acid jazz
- smooth jazz
- latino jazz
- brazilski jazz

New Orleans

Dixieland jazz se je razvil iz ragtima v poznem 19. stol., posebej pa ga delo Scotta Joplina, skladatelja klavirskih rogov, kakor je vsem znani The Entertainer. Ker se je ustaljen dvočetrtinski takt raga zdel nekaterim glasbenikom monoton, so ga podvojili v štiričetrtinskega in začeli igrati melodijo nekoliko pred glavno dobo ali za njo, kar je ustvarilo neenakomeren utrip. Te pretanjene ritmične spremembe so povečale polet glasbe in ustvarile hitro, veselo, z energijo nabito glasbo, zdaj znano kot tradicionalni jazz.

Eden prvih predstavnikov te zvrsti je bil Buddy Bolden. Drugi zgodnji tradicionalni pevec je bil Jelly Roll Morton. Znan zgodnji dirigent iz New Orleansa je bil tudi »King« Oliver. Eden od glasbenikov, ki jih je povabil k sodelovanju je bil Louis Armstrong, ki je bil mojster improvizacije in je leta 1925 ustanovil svojo skupino ter za vedno spremenil jazz. Prvi je uvedel improvizirane solistične melodije, ki so dopolnjevale osnovno temo, in tako vzpostavil osrednjo vlogo solista v do tedaj ansambelski obliki.

Chicaški »tradicionalni« jazz

Pod vplivom vsega, kar se je dogajalo v New Orleansu, je bil tudi Chicago okoli leta 1900 središče jazza. Skupina Original Dixieland Jazz Band, ki jo je vodil Nick La Rocca, sestavljena pa je bila iz samih belih glasbenikov, je leta 1917 prva posnela jazz.

Bebop in cool jazz

Nadaljevanje jazzu je bebop, ki se je razvil v Harlemu v zgodnjih štiridesetih letih 20. stoletja. Onomatopejsko ime so mu našli mladi glasbeniki. Z njim so hoteli opisati slog, ki je nastal med njihovim igranjem z značilnimi predtakti, hitrim tempom in improviziranjem. Bebop se je pozneje uveljavil kot vzdevek za celoten val novega jazzu, ki se je razmahnil po 2. svetovni vojni.

Glasbeniki, ki igrajo cool jazz (»moderni jazz«) imajo bolj razumski pristop h glasbi. Zavračajo vsako zabavljaštvo in pogosto igrajo s hrptom, obrnjeni proti občinstvu. Ritem je pridušen, bobnar ga preprosto ohranja, glasbeniki pa ga nato bolj vzdržujejo kakor sinkopirajo. Melodično improviziranje je zelo prosto, pogosto uporabljajo kontrapunkt, da igrajo dve melodični liniji hkrati. Dva najbolj znana predstavnika cool jazzu sta Miles Davis in Kvartet Dava Brubecka.

»V jazzu je nekaj posebnega. S tem se moraš roditi. Tega se ne moreš naučiti, tega ne moreš kupiti in noben kritik ne more tega izraziti z nobenimi besedami. To »nekaj« spregovarja v sami glasbi in govori samo zase.«

(Miles Davis)

Cool jazz ali fusion, swingovski big bandi ali bebopovski kvinteti, dixieland ali avantgarda; vsa ta glasba poganja iz kolektivnega duha medigre in drznih izletov solistov ali celotnih zasedb tukaj in zdaj. Jazz je, kot ga je nekoč poimenoval priznani kritik Whitney Balliett, »zvok presenečenja«.

Ko je bil jazz še v povojih, so ga v uvodniku nekega zbadljivega časopisa odklonili kot »manifestacijo jalove žile v človeškem okusu, ki se še ni izčistila med civilizacijskim izpiranjem«.

V modernejših časih ga povzdigujejo kot eno najplemenitejših oblik človeškega izražanja, ki ima globoke in neposredne povezave z dušo. Pri jazzu gre za posameznike, ki - medtem ko se v zasedbi pogajajo vsak o svojih namenih - zapolnjujejo prostor z iznajdljivostjo, je umetnost improviziranja, ki ga poganja svoboda izražanja, a vendarle zahteva nesebično sodelovanje.

Če so že dejstva o izviru jazzu in o tem, kako je sčasoma evoluiral, nesporna, je pa zato vprašanje kam jazz gre – ali kam bi se moral usmeriti – predmet žgoče debate. Na eni strani imamo neomajne tradicionaliste, ki verjamejo, da je jazz dragocena, pristno ameriška umetniška glasbena zvrst, ki mora ostati neomadeževana in se kot takšna tudi širiti. Na drugi strani pa imamo tiste, ki menijo, da je jazzovska tradicija pravzaprav inovacija sama in da se mora glasba, če hoče preživeti, prilagajati novim časom.

Zahvaljujoč čudežem tehnologije lahko danes v novih hibridnih zvrsteh, kakršna sta hiphop jazz in smooth jazz, poslušamo košček velikanov zgodovine.

Ne glede na to, ali ostaja jazz odprta ali zaprta umetniška oblika, ne moremo zanikati vpliva, ki ga na to tipično ameriško glasbo med njeno nenehno širitvijo puščajo druge kulture.

Kakor olimpijci, ki že stoletja prenašajo večni ogenj, tako tudi današnji jazzerji predstavljajo preteklost, ali so se z vso paro zapodili v prihodnost. V svojem času in na sebi lasten način je vsak izmed njih po svoje prispeval k jazzu. Takšna je narava jazzu - nenehno teče in se spreminja, kot neskončna reka.

2. 4 Flavta v jazzu

Čeprav so nekatera zgodnja ragtime dela vsebovala tudi flavto in pikolo, je bila flavta redko uporabljena v jazz zasedbah do leta 1920, kot solo instrument pa ni izstopala do 1950, saj je bila pretiha.

V dvajsetih in tridesetih so bili glavni solo instrumenti trobenta, pozavna in saksofon, za katere ni bila potrebna ojačitev, saj so že sami po sebi dovolj glasni, flautisti bi pa morali vse igrati v tretji oktavi, da bi se jih slišalo čez ostalo zasedbo. Zaradi teh razlogov so dela za solo flavto igrali saksofonisti.

Najstarejši primer posnetka jazz solo flavte je iz leta 1927, katerega je napisal kubanski klarinetist Alberto Socarras.

Prvi pravi jazz flautist je bil saksofonist Wayman Carver.

V štiridesetih se je multi-instrumentalist Jerome Richardson pridružil uspešnem big bandu Lionel Hampton, s katerim je leta 1949 posnel tudi nekaj skladb za solo flavto.

Od konca štiridesetih let dalje je uporaba boljših mikrofonov in ozvočenja postala bolj razširjena, kar je flauti, glede na njeno tišjo naravo, pomagalo pri priznavanju v jazzu kot vsestranskemu in značilnemu instrumentu.

V poznih štiridesetih in v zgodnjih petdesetih je bil višek 'Bebop' ere, z glasbeniki kot sta alt saksofonist Charlie 'Bird' Parker in pianist Bud Powell. Ena od najbolj znanih smeri jazza je tudi 'cool jazz', ki je bolj sproščena in občutljiva vrsta jazza. Flavta je s svojim zračnim zvokom tako postajala bolj zaželeno, flautisti kot sta Bud Shank in Buddy Collette pa so prišli v ospredje.

Buddy Collette je prvi jazz glasbenik, ki je posnel skladbe na vse instrumente, ki spadajo v družino flaut.

Leta 1956 je časopis Down Beat Magazine ustanovil nagrado za najboljšega flautista. Oboževalci jazz flavte so bili takrat razdeljeni v dve tekmovalni ekipi, od katerih je ena podpirala Herbie Manna, druga pa Sama Mosta. Oba sta veliko prispevala k večji priljubljenosti jazz flavte. Kljub rivalstvu, ali pa mogoče zaradi njega, sta leta 1955 skupaj snemala in velikokrat skupaj tudi nastopala.

Slika 4: Herbie Mann

Čeprav je Herbie Mann igral tudi saksofon, je bil prvi moderni jazz flvtist, čigar kariera je temeljila zgoj na igranju flavte. Njegova mešanica jazza z različnimi stili iz Latinske Amerike in Bližnjega vzhoda mu je prinesla veliko uspehov in popularnosti.

Sam Most je bil prvi, ki je pel v flavto med igranjem. Ta tehnika je bila sprejeta v šestdesetih, ob njej pa so Herbie Mann, Sahib Shibab in Yusef Lateef z govorjenjem zlogov v instrument dosegali neobičajne artikulacije.

Roland King je pel in govoril v flavto, igral je tudi na flavto iz bambusa in nanjo pihal z nosom.

Sredi šestdesetih britanski flvtist Harold McNair vključi v igranje svojo popolno kombinacijo čustvenosti in swinga.

Uveljavi se tudi novi slog 'Bossa Nova', ki je pri jazz glasbenikih najbolj priljubljen. To je mešanica brazilske sambe in cool jazza z bogatimi harmonijami in mehкими ritmi.

Sedemdeseta so bila leta, ko so jazz glasbeniki eksperimentirali z združitvijo jazza in rocka (gre za združenje jazz harmonije z ritmi popa in rocka. Eden izmed prvih glasbenikov, kateremu je to uspelo, je flvtist Jeremy Steig. V svojo glasbo je zraven petja na flavto vključil še tleskanje z zaklopkami in zračne zvoke, ki jim pravimo eolski zvoki.

V poznih sedemdesetih in skozi osemdeseta je klasično usposobljen flvtist James Newton dosegel velik ugled v 'free' jazzu, kjer improvizacija ni vezana na kakršnokoli harmonično zaporedje. Flvtista, ki sta prispevala k širjenju tega načina, sta Sam Rivers in George Adams.

V zadnjih letih je prišlo mešanja med jazzom in različnimi oblikami etno glasbe.

2. 5 Intervju

Naredili sva intervju s flavtistom Matejem Grahkom, za katerega bi lahko rekli, da je edini jazz flavtist v Sloveniji, toda ne strokovno izobražen v tej smeri. Diplomiral je namreč na Akademiji za glasbo v Ljubljani, v razredu prof. Fedje Rupla, in sicer v klasičnem igranju na flavto, saj pri nas žal še nimamo kadra za vzgajanje mladih jazz flavtistov. Leta 2004 je z Big bandom RTV Slovenija posnel zgoščenko, ki nosi naslov »Night birds«.

1. Kdaj ste se začeli ukvarjati z izvajanjem jazz skladb?

Že od nekdanj so me je poleg "klasike" zanimala tudi druga "področja", saj izhajam iz družine, kjer vsak nekaj igra po različnih zasedbah in zvrsteh, že od mojega pokojnega starega očeta naprej.

2. Iz katerega razloga ste se odločili za to smer, ki pri flavti ni ravno vsakdanja? Vas je kdo za to posebej navdihnil?

Nisem se odločil, le v življenju me zanimajo različne stvari, ne samo v glasbi, ampak nasploh.

3. Bi poučevali kje zgolj jazz, če bi to bilo možno?

Ne. Sem klasično izobražen glasbenik, flavtist, in to področje mi je najbolj domače oziroma ga najbolj obvladam. Menim, da za poučevanje jazza nimam dovolj znanja in izkušenj oziroma je okoli mene dovolj boljših jazzovskih glasbenikov, ki bi prosperirali na tem področju. Z jazzom se ukvarjam zgolj ljubiteljsko.

4. Ali se tehnika izvajanja jazz skladb razlikuje od tehnike izvajanja klasičnih del in če, kako?

To je približno tako: če znaš enkrat peljati kolo, ni več daleč, da se ne boš peljal še z mopedom. Seveda ima vsak slog svoje značilnosti tudi znotraj klasične flavtne literature. Barok ima povsem svoje zakonitosti in slog, ki se precej razlikuje od npr. klasicizma in posledično Mozarta. Pri jazzu sem se zanašal predvsem na moj posluš in opazovanje ter vajo, vajo in še enkrat vajo. Pa vsakokrat sem za dobro vzel

kakšno pripombo jazzovskega glasbenika, ki mi je svetoval kako izboljšati svojo interpretacijo. Veliko so mi z nasveti pomagali prijatelji iz BigBanda RTV Slovenija.

5. Kako težko je najti jazz dela napisana za flavto?

V bistvu internet in google precej olajšata stvari!

6. Ste za to smer kje posebej študirali ali se izpopolnjevali?

Ne, študiral sem zgolj klasično smer.

7. Ali ste kdaj sodelovali s kakšnim standardnim jazz sestavom v Sloveniji / drugod po svetu?

Posnel sem zgoščenko Night Birds z BigBandom RTV Slovenija. Lansko leto sem s Primožem Grašičem, kitaristom, petkrat izvajal koncert napisan za naju in BigBand RTV Slovenija. Sodeloval sem še s pianistom Jako Puciharjem, basistom Alešem Avbljem in bobnarjem Alešem Rendlo.

Če bodo zvezde pravilno zasijale in se bo vse "poklopilo" tako, kot se mora, bom julija letos sodeloval s Stingom, če ga lahko štejemo tudi malo med jazz.

8. Kakšni so vaši načrti v prihodnosti, kar se tiče jazz flavte? Morda kakšne želje?

Nimam posebnih načrtov v jazzu. Sigurno pa pride naokoli še kakšen navdih, tako da na tem področju še nisem rekel zadnje besede oziroma zaigral zadnje note.

9. Kaj bi svetovali mladim, ki bi želeli igrati na flavto jazz, tako kot vi?

Vaja, vaja, vaja, vaja, vaja, poslušati ogromno glasbe, iti na različne koncerte, raziskovati po internetu, kjer najdeš čuda stvari.

2. 6 Anketa

Z anketo sva želeli ugotoviti, koliko naši dijaki poznajo spodaj navedene vsebine. Razdelili sva jo med 200 dijakov I. gimnazije v Celju.

Izhajali sva iz že prej navedenih hipotez:

- Dijaki še niso slišali jazz flavte.
- Dijaki so že slišali jazz, a ga ne poslušajo pogosto.
- Dijaki glasbene gimnazije (ne pa tudi splošne) so že bili na koncertu in poznajo band / orkester, ki izvaja / je izvajal jazz glasbo.
- Majhen delež dijakov igra v jazz zasedbi.
- Dijaki poznajo znanega flavtista, ne pa tudi znanega jazz flavtista.

2. 6. 1 Primer ankete

Pozdravljen/a!

Sva Neža in Kaja in delava raziskovalno nalogo o flavti v jazzu. Sestavili sva nekaj vprašanj, s katerimi želiva raziskati koliko poznaš jazz flavto in jazz na splošno. Anketni vprašalnik je anonimen, zato te prosiva, da odgovoriš karseda iskreno.

Obkroži ustrezno:

- Splošna smer: DIJAK DIJAKINJA
- Glasbena smer: DIJAK DIJAKINJA

1. Kje si prvič prišel v stik z jazzom?

- na koncertu
- preko radia
- v šoli oz. glasbeni šoli
- drugo
- ga še nisem slišal

2. Poslušáš jazz glasbo?

- pogosto
- redko
- skoraj nikoli
- nikoli

3. Si že bil na kakšnem jazz koncertu?

- da
- ne

4. Poznaš kakšen band / orkester, ki izvaja / je izvajal jazz glasbo?

- da
- ne

5. Si kdaj slišal flavto, ki bi izvajala jazz glasbo?

- da
- ne

6. Igraš v kakšni jazz zasedbi?

- da
- ne

7. Poznaš kakšnega znanega flavtista?

- da
- ne

8. Poznaš kakšnega znanega jazz flavtista?

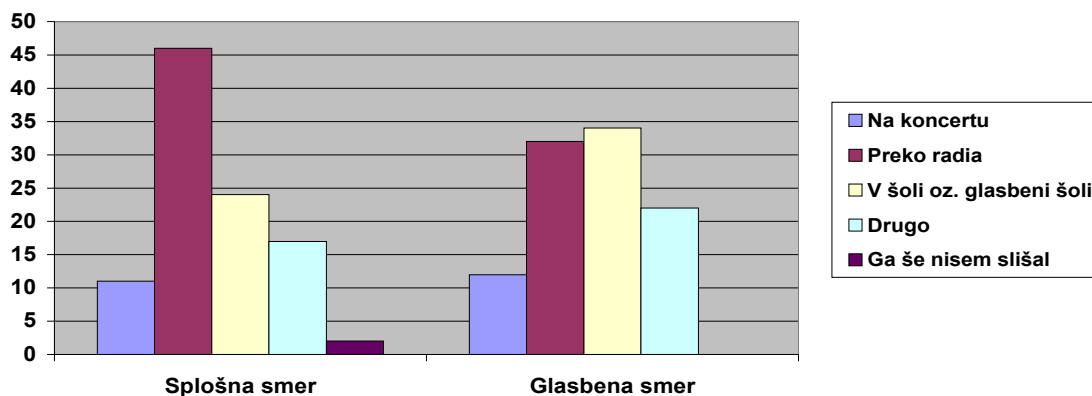
- da
- ne

3. EKSPERIMENTALNI DEL NALOGE

3. 1 Rezultati ankete

1. Kje si prvič prišel v stik z jazzom?

	Splošna smer	Glasbena smer
Na koncertu	11	12
Preko radia	46	32
V šoli oz. glasbeni šoli	24	34
Drugo	17	22
Ga še nisem slišal	2	0

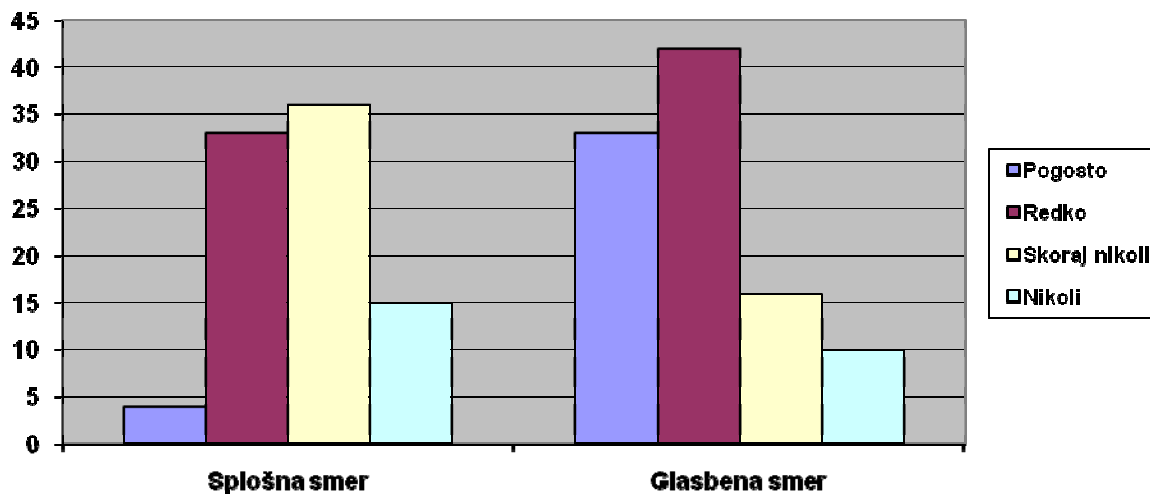

Graf 1: Prvi stik z jazzom

Zanimivo, da je veliko več dijakov prvič slišalo jazz preko radia in ne v šoli kot sva pričakovali. Veseli pa naju, da med vsemi dvestotimi dijaki le dva še nista slišala jazz glasbe.

2. Ali poslušáš jazz glasbo?

	Splošna smer	Glasbena smer
Pogosto	4	33
Redko	33	42
Skoraj nikoli	36	16
Nikoli	15	10

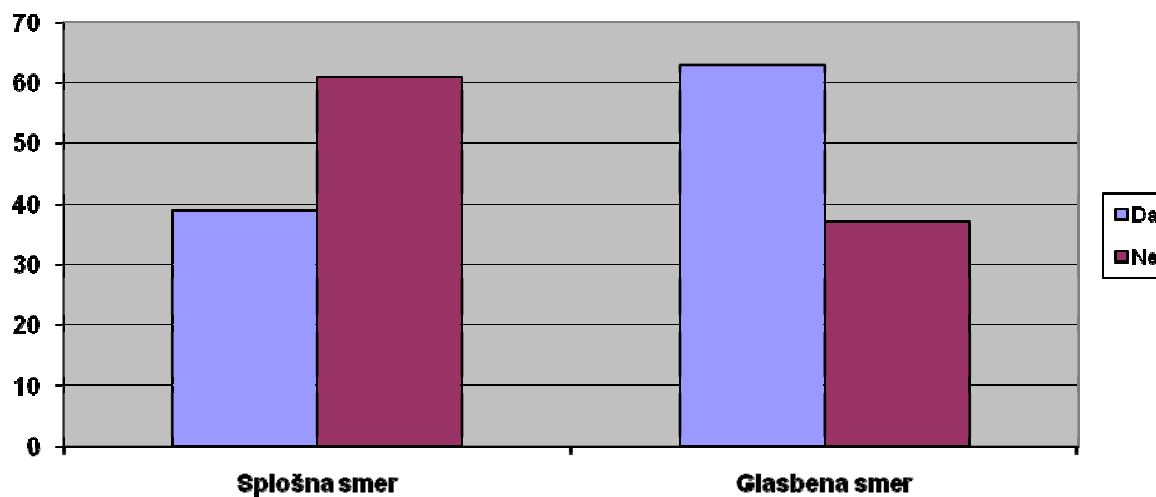

Graf 2: Poslušanje jazz glasbe

Presenetilo naju je, da dijaki (vsaj glasbene smeri) tako pogosto poslušajo jazz glasbo, saj velikokrat ne gre tako hitro v uho kot pop ali rock pesmi, tako je najina hipoteza, da jazz glasbe dijaki ne poslušajo pogosto, ovržena.

3. Ali si že bil na kakšnem jazz koncertu?

	Splošna smer	Glasbena smer
Da	39	63
Ne	61	37

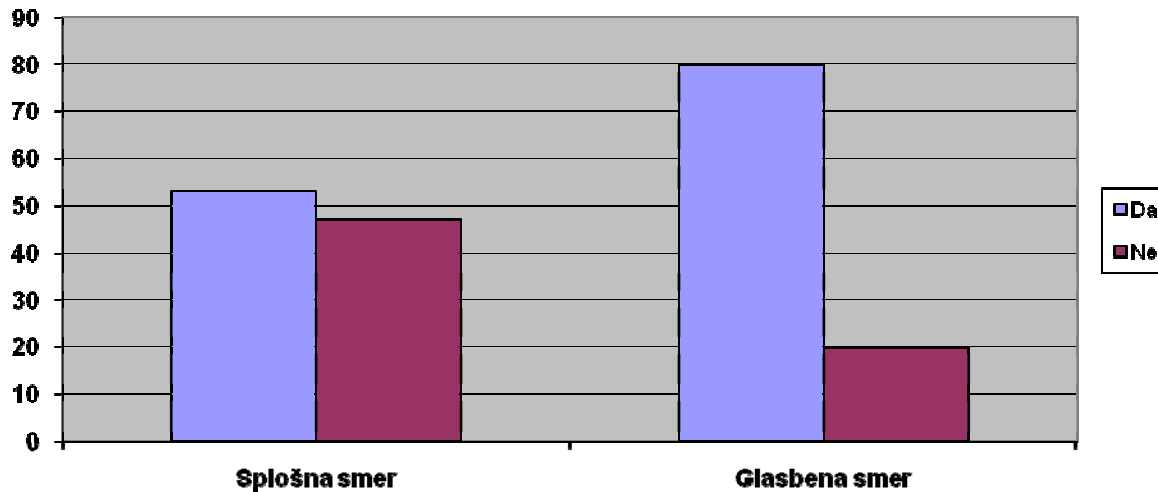

Graf 3: Jazz koncert

Glede na to, da imamo že samo v Celju vsako leto vsaj en koncert jazz orkestra, bi lahko bil obisk dijakov splošne smeri višji.

4. Poznaš kakšen band / orkester, ki izvaja / je izvajal jazz glasbo?

	Splošna smer	Glasbena smer
Da	53	80
Ne	47	20

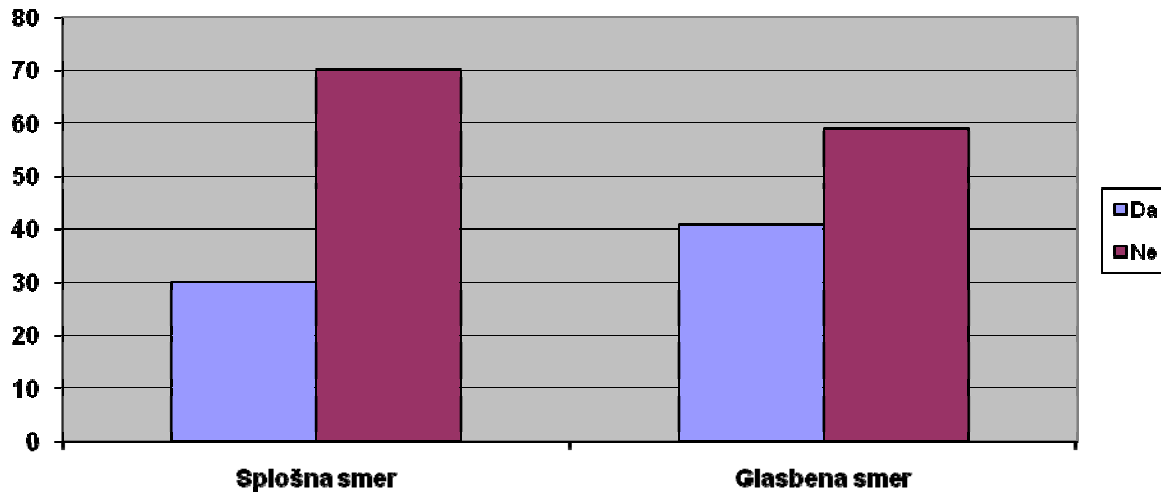

Graf 4: Poznavanje jazz zasedb

Pri tem vprašanju sva pričakovali, da bodo tudi dijaki splošne gimnazije v večini poznali zasedbo, ki izvaja jazz glasbo.

5. Si kdaj slišal flavto, ki bi izvajala jazz glasbo?

	Splošna smer	Glasbena smer
Da	30	41
Ne	70	59

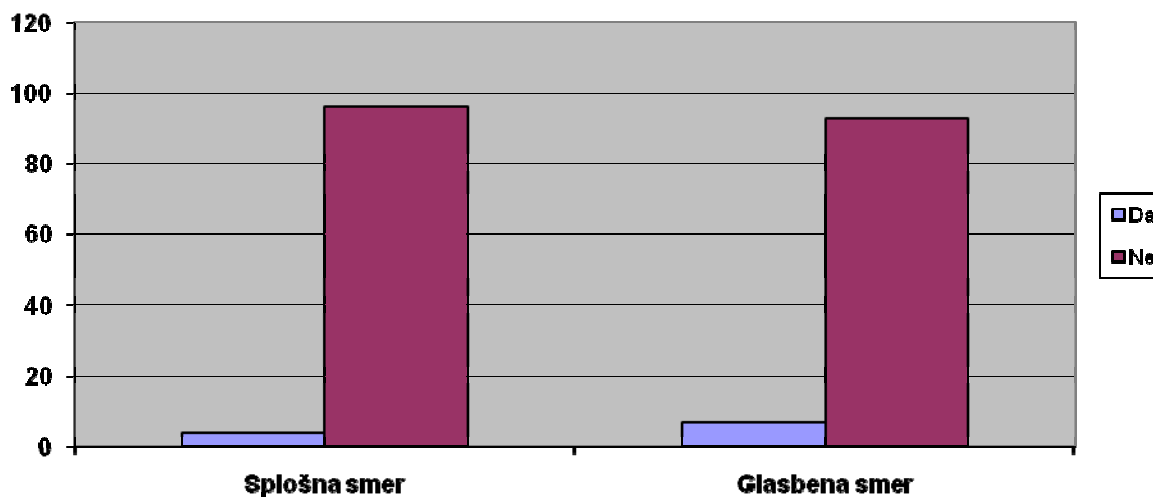

Graf 5: Poslušanje jazz flavte

Pri dijakih splošne gimnazije so rezultati presenetljiv visoki, glede na to, da po radiu ne moremo pogosto slišati jazz flavte in je za to potrebno obiskati kakšen koncert ali odpreti internetno stran.

6. Ali igraš v kakšni jazz zasedbi?

	Splošna smer	Glasbena smer
Da	4	7
Ne	96	93

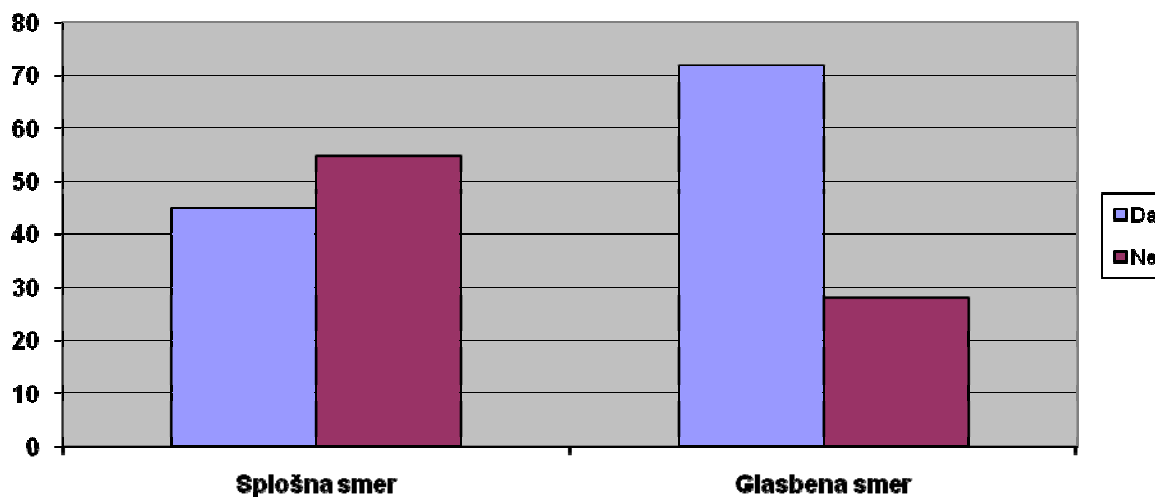

Graf 6: Igranje v jazz zasedbi

Zanimivo bi bilo vprašati dijake splošne smeri, v kakšnih zasedbah sodelujejo. Pri glasbenikih je to verjetno big band Glasbene šole Celje – Extra band.

7. Poznaš kakšnega znanega flavtista?

	Splošna smer	Glasbena smer
Da	45	72
Ne	55	28

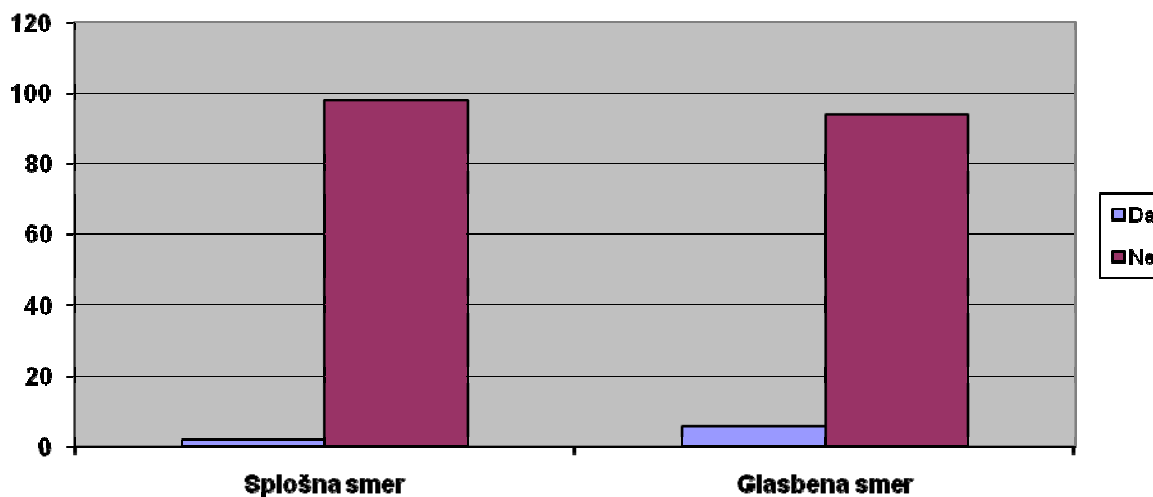

Graf 7: Znani flavtist

Pričakovali sva, da dijaki obeh smeri poznajo vsaj enega znanega flavtista.

8. Poznaš kakšnega znanega jazz flavtista?

	Splošna smer	Glasbena smer
Da	2	6
Ne	98	94

Graf 8: Znani jazz flavtist

Ta rezultat naju ni presenetil, saj sva pričakovali, da velika večina ne pozna jazz flavtista.

3. 2 Ugotovitve

1. Večina dijakov še ni slišala jazz flavte, čeprav je pri dijakih glasbene smeri delež tistih, ki so jo že, le malo pod 50% (natančno – 41%).
2. Dijaki so že slišali jazz in ga tudi precej pogosto poslušajo.
3. Večji delež dijakov glasbene gimnazije in manjši splošne je že bil na jazz koncertu, dijaki obeh smeri pa poznajo band / orkester, ki izvaja / je izvajal jazz glasbo.
4. Izjemno majhen delež dijakov igra v jazz zasedbi.
5. Dijaki glasbene gimnazije poznajo znanega flvtista, pri dijakih splošne gimnazije pa je to težko opredeliti, ker je rezultat ankete skoraj 50 – 50 (vseeno je 55% tistih, ki flvtista ne poznajo).
6. Dijaki ne poznajo znanega jazz flvtista.

4. ZAKLJUČEK

Z raziskovalno nalogo sva skušali izvedeti, kako dijaki poznajo in poslušajo jazz ter s tem povezali v raziskavo tudi najin instrument – flavto. Temo sva izbrali, ker sva menili, da jazz, predvsem pa pojav flavte v njem, med najinimi vrstniki nista dovolj poznana.

S to nalogo sva bolje spoznali predvsem razvoj flavte, veliko pa sva se naučili tudi o postopkih raziskovanja.

Pri snovanju sva naleteli na kar nekaj težav. Eden izmed razlogov je bil tudi ta, da sva raziskovalno nalogo vzeli za preveč samoumevno in velikokrat česa nisva naredili tako, kot bi morali in je bilo potem potrebno popravljati. Težave sva imeli tudi z literaturo, saj o flavti v jazzu obstaja izjemno malo internetnih člankov (knjig sploh ni, oziroma jih nisva našli), tako da sva uporabili le nekaj angleških, katere sva sami prevedli in s pomočjo mentorice oblikovali v logične povedi.

Z anketo nisva imeli problemov ne midve, ne najini anketiranci, saj je bila preprosto in direktno sestavljena. Ker sva bili med reševanjem le-te ves čas prisotni, sva dobili vrnjene izključno pravilno izpolnjene vprašalnike.

Najprej sva imeli v načrtu preko internetne pošte poslati dva intervjuja: Mateju Grahku in direktorju KGB Ljubljana, a od slednjega nisva dobili odgovora, čeprav sva se prej najavili.

Ugotovili sva, da dijaki jazz flavte še niso slišali (prva hipoteza ovržena). Najbolj naju je presenetil rezultate druge. Dijaki namreč jazz glasbo precej pogosto poslušajo česar res nisva pričakovali. Pri glasbenikih je eden izmed razlog verjetno ta, da gledajo na glasbo iz bolj kritičnega vidika in kolikor jih sami pozna, komercialne glasbe ne poslušajo veliko (vsaj najini sošolci). Seveda pa kot vsaka zvrst tudi jazz ni za vsa ušesa (druga hipoteza ovržena). Dijaki glasbene gimnazije so kot pričakovano že bili na jazz koncertu, dijaki splošne gimnazije pa v večini ne. Dijaki obeh smeri poznajo zasedbo, ki izvaja oz. je nekoč izvajala jazz glasbo (tretja hipoteza potrjena). Prepričani sva bili, da bo delež dijakov, ki igrajo v jazz zasedbi izredno majhen, kar se je izkazalo za pravilno (četrt hipoteza potrjena). Razočaral naju je podatek, da je več tistih dijakov splošne smeri, ki ne pozna nobenega znanega flavtista kot pa tistih,

ki ga. Glede na to, da je to bolj stvar splošne izobrazbe ne pa nekega podajanja v podrobnosti, bi lahko poznali vsaj enega vodilnega flavtista oz. flavtistko naših večjih profesionalnih orkestrov (peta hipoteza ovržena). Dijaki nobenih smeri gimnazije ne poznajo znanega jazz flavtista, kar sva z anketo tudi potrdili (šesta hipoteza potrjena).

Za večjo prepoznavnost jazza bi lahko bilo organiziranih več koncertnih matinej za mlade, preko katerih se lahko le-ti več naučijo o tej smeri v glasbi.

Za večjo prepoznavnost same flavte v jazzu pa bi najprej bilo potrebno ustanoviti izobraževalni program, ki bi ponujal izobraževanje v jazz smeri, saj le-ta v Sloveniji zaenkrat še ne obstaja in se zainteresirani posamezniki po znanje podajajo v tujino.

5. VIRI

5. 1 Literatura

- Max Wade – Matthews, Wendy Thompson: Glasba, Modrijan (2006)
- Darja Koter: Glasbilstvo na slovenskem, Obzorja (2008)
- Alfonso in Barry: Enciklopedija glasbe, Didakta (2004)

5. 2 Internetni viri

- <http://www.flutepage.de/englisch/history/history.shtml>, pridobljeno 11. 12. 2010
- <http://jasnadrobne.wordpress.com/category/jazz/>, pridobljeno 21. 12. 2010
- <http://www.flutehistory.com/Playing/Jazz.php3>, pridobljeno 11. 12. 2010

5. 3 Slikovno gradivo

- Naslovnica: <http://edu-net.nl/scripts/subindex.asp?dir=%5CKunst/Schilderijen>, pridobljeno 16. 2. 2011
- Slika 1: avtorica: Urška Hrovat, prof., februar 2011
- Slika 2: avtorica: Urška Hrovat, prof., maj 2007
- Slika 3: <http://www.pslc.ws/macrog/kidsmac/polycons/compos.htm>, pridobljeno 18.2.2011
- Slika 4: <http://midiblog.net/1970/01/01/herbie-mann-live-in-rio-de-janeiroaffinity/>, pridobljeno 16.2.2011